

Marja-Leena Kärkkäinen  
Läänin sosiaali- ja terveysneuvos  
Oulun lääninhallitus  
Kajaani 10.11.2005

## **TERVETULOA sosiaalityöpäiville Kainuuseen**

Oulun lääninhallituksen puolesta minulla on ilo toivottaa teidät kaikki itäsuomalaiset sosiaalialan osaajat tervetulleeksi tänne Kainuuseen pitämään meidän kanssa yhdessä sosiaalityöpäiviä. Tehkäämme päivien aikana sosiaalityö täällä Kainuussa näkyväksi!

Päivien teema ” Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan vahvistajana” on tärkeä ja ajankohtainen aihe siksi, että juuri nyt koko Suomessa organisoidaan hyvinvointipolitiikkaa kunta- ja palvelurakenteen nimissä uudella tavalla. Kainuuhan oli ensimmäinen maakunta, joka uudisti palvelurakennetta siten, että maakunta tuottaa kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut päivähoitoa lukuun ottamatta. Kainuu sai palvelujen uudelleen organisoimista varten oman kokeilulain, mutta paluuta vanhaan ei varmaan ole. Nyt ollaan koko Suomessa valtiollaan vahvalla tuella uudistamassa palvelurakennetta kunta- ja palvelurakennetta ns. PARAS - hankkeella.

Kunta- ja palvelurakenteen uudistuksen yhteydessä tulee myös sosiaalityön rooli konkreettisesti uudelleen arvioitavaksi ja uudelleen jäsennettäväksi kunnallisessa hyvinvointipalvelujen kentässä. Sosiaalityön rooli voidaan organisatorisesti järjestää eri tavoin. Sen rooli voi näyttäytyä joko eturintamassa kulkevana hyvinvointipolitiikan vahvistajana tai välttämättömänä lakisääteisenä kustannuksia tuovana pahana. Rooleja voi olla erilaisia riippuen arvioitsijoiden katsantokannasta ja arvomaailmasta.

### **Miksi sosiaalityö on näkymätöntä?**

Sosiaalityön asema on ollut viime aikoina osittain ristiriitainenkin, ja sitä on pyritty viime aikoina usein asettamaan marginaaliin, viimesijaiseksi auttamisalueeksi. Juuri siksi se on jäänyt varsin näkymättömäksi osaksi hyvinvointipalvelujen kentässä. Sanoisin että sosiaalityön on perinteisesti ollut Oulun läänin ja Kainuun alueilla varsin näkymättömänä. Siihen on useita eri tekijöitä mutta ehkä yhtenä tekijänä on se, että alueen vahvassa yliopistossa eli Oulun yliopistossa ei ole lainkaan yhteiskuntatieteellistä opetusta eikä siten myöskään sosiaalityön tutkimusta ja koulutusta. Oulun yliopiston vahvoina painoalueina on perinteisesti ollut lääketiede ja tekniikka ja lisäksi täällä Kajaanissa toimii myös kasvatustieteellinen tiedekunta entisellä seminaarinmäellä. Kainuussa ei ole lainkaan sosiaalialan ammattikorkeakouluopetusta. Sosiaalityön ääni ei tule näillä alueilla alueiden esiin yliopiston suorittaman koulutuksen ja tutkimuksen kentillä eikä sosiaalityö näy niiden myötävaikutuksella yhteiskuntapoliittisessa keskusteluissa.

Sosiaalityön koulutuksen puute alueella on omalta osaltaan vaikuttanut siihen, että Oulun läänin kunnissa on ollut jo pitkään pulaa koulutetuista sosiaalityöntekijöistä ja sosiaalialan koulutuksen saaneista sosiaalialan johtajista. Sosiaalityön tekeminen ja tekemisen tavat on usein vaikeutunut ammattilaisten puuttumisen vuoksi. Nyt viimeisen kolmen vuoden aikana Lapin yliopiston sosiaalityön laitos on järjestänyt Oulussa EU: rahoituksen turvin kaksi sosiaalityön maisteri koulutusohjelmaa, minkä toivon ainakin vähän helpottavan akuuttia sosiaalityöntekijäpulaa. Tänä syksynä alkoi toinen koulutusohjelma, mikä on informaatio teknologiaan painottuva sosiaalityöntekijä kou-

lutus. Se tuonee aikanaan uutta teknologian osaamiseen painottuvaa tietotaitoa myös sosiaalityöhön. Tavoitteena olisi koulutuksen osalta se, että sosiaalityön koulutus saataisiin vähitellen vakiinnutettua myös Oulun läänin alueella. Se helpottaisi läänin alueella koko sosiaalityön kehittymistä ja antaisi parempaa sosiaalityön painoarvon koko hyvinvointipolitiikan kentälle.

### **Mitä sosiaalityö käytännössä on, onko sitä..?**

Käytännössä sosiaalityön tehtävä määrittyy kansalaisten tarpeista, heidän hyvinvointinsa ja elämänolosuhteidensa tukemisesta. Tästä lähtökohdasta sosiaalityön yhteiskunnallisissa tehtävissä korostuvat sekä asiakaskohtainen (yksilö, perhe, yhteisö) auttaminen että sosiaalisen muutoksen (reformityön) ylläpitäminen, jotka kiinnittyvät tiiviisti toisiinsa.

Sosiaalityön tehtäväkenttä on teoriassa ja sen määrittelyssä laaja, ja sen tulisi toimia asiakkaiden hyväksi samanaikaisesti kahdella rintamalla. Sosiaalityötä koskevassa keskustelussa ja käytännön työssä tehtävän kaksisuuntaisuus on kuitenkin ollut heikosti esillä ja sosiaalityö on käytännössä kapeutunut lähes yksinomaan asiakaskohtaiseksi työksi. Asiakkaan kasvokkain kohtaaminen on ollut työssä vahvuus, joka on pääsääntöisesti toiminut hyvin kovassa työpaineessakin. Nyt kysyn kuitenkin kyynisesti, onko se osuus liikaakin vähentynyt työn osittamisessa ja teknisesti jakamisessa etuuskäsittelijölle. Sosiaalityön ainakin tulisi varmistaa silloin, että asiakkaan kokonaisvaltaiseen tukemiseen ja toimintaympäristön edellytysten parantamiseen voidaan aina vaikuttaa riittävästi. Tämä kysymys nousi esiin viime viikolla, kun eräs kainuulainen asiakas valitti, ettei mitenkään pääse sosiaalityöntekijän puheille, vaan aina hänet ohjataan muiden puheille..

Sosiaalityö on käytännössä monilla alueilla ymmärretty kapeasti lähinnä toimeentulotuen myöntämisenä ja tätä on kutsuttu perussosiaalityöksi. Laajempi erilaisen elämän ongelmien ratkomiseksi on jäänyt vaille huomiota ja kehittämistä. Sosiaalityön on usein nähty yksipuolisesti köyhäinhoidon perinteen pohjalta vain köyhien ja huono-osaisten auttajana. Tosin tämä vastuu ja tehtävä on edelleen olemassa, sillä syrjäytyneisyys, eriarvoisuus ja huono-osaisten osuus ei eivät näytä yhteiskunnallisen muutoksen mukana vähentyvän. Sosiaalityön organisoinnissa on tässä ajattelussa unohdettu lainsäädännön velvoitteet elinolojen kehittämiseksi tehtävästä laajemmasta yhteiskuntapoliittisesta työstä ( Sosiaalihuoltolaki 1982, 13 § 2 momentti).

Sosiaalityön tavoitteena on vähentää yhteiskunnassa ilmeneviä esteitä, eriarvoisuutta ja epäoikeudenmukaisuutta. Sitä tarvitaan paitsi kriisi- ja hätätilanteissa, myös jokapäiväisten henkilökohtaisten ja sosiaalisten ongelmien ratkaisemisessa. Sosiaalityön asiantuntemusta tarvitaan aikaisempaa laajemmin eri yhteiskuntapoliittisilla alueilla. Toisaalta on tärkeää sosiaalityön ankkuroituminen ammatillisena toimintana eri toimi- ja hallinnon aloilla (esim. asuntotoimi, poliisi, koulutoimi, terveydenhuolto, työvoimahallinto).

### **Mikä nostaisi sosiaalityön uudelleen näkyväksi?**

Kehittämisessä on olennaista nähdä sosiaalityön toimintakenttä kunnallista toimintakenttää ja laajempina. Sosiaalisen asemaa tulisi yhteiskuntapolitiikassa vahvistaa, mikä merkitsee sosiaalityön ymmärtämistä investoimisena sosiaaliseen pääomaan, hyvinvointia tuovana toimintana.

Hoitakaamme sosiaalityö hyvin ammatillisena toimintana. Huonosti hoidettu sosiaalityön lisää kustannuksia. Puuttumattomuuden kustannukset tulee joka tapauksessa yhteiskunnan maksettavaksi tavalla tai toisella myöhemmin ja usein huomattavasti suurempina kustannuksina. Huonosti hoidettu perussosiaalityö tuottaa kerrannaiskustannukset mm erikoissairaanhoidon, päihdetyöhön, mielen-terveystyöhön ja lastensuojeluun erityispalveluihin. Se voi näkyä myös rikollisuuden tai turvatto-

muuden lisääntymisenä yhteiskunnassa.

Sosiaalityöhön kuuluvat osaltaan myös sosiaalitoimen hallinto, yhdyskuntatyö sekä osallistuminen sosiaaliseen ja poliittiseen toimintaan, jonka tavoitteena on vaikuttaa sosiaali- ja talouspolitiikan kehittämiseen. Näkemys sosiaalityön kokonaisvaltaisuudesta on maailmanlaajuinen, mutta käytännön sosiaalityötä painotetaan eri tavoin eri maissa ja eri aikoina vallitsevan kulttuurin sekä historiallisten ja sosioekonomisten olosuhteiden mukaan.

Haasteina nousevat esiin sosiaalityön organisoituminen ja ohjausjärjestelmät kunnallisessa ja kolmannessa sektorin toimintaympäristössä. Yhteiskunnallisten toimintojen ohjausmekanismeissa vahvistuneet politiikka- ja ohjelmaohjaus merkitsevät sosiaalityön kannalta vaatimusta, mutta samalla myös mahdollisuutta osallistua sekä paikalliseen että erityisesti alueelliseen strategiatyöhön. Sosiaaliselle näkökulmalle ja sosiaalityön asiantuntemukselle on tilaus ohjelmaperusteisen alueellisen kehittämistoiminnan osana. Se merkitsee samalla sosiaalityölle kasvavaa roolia alueellisen ja kunnallisen hyvinvointipolitiikan tuottajana.

Hyvät ystävät tervetuloa ja tehkäämme aktiivista sosiaalipolitiikkaa koko Itä-Suomen ja Oulunkin lääneissä.